© 2026 International Conference on Multidisciplinary Sciences and Innovations . All Rights Reserved.

FUNCTIONAL-PRAGMATIC FEATURES OF PRAGMATIC MARKERS IN ENGLISH AND UZBEK DIPLOMATIC TEXTS

Azimboyev Sanjar Farhod o‘g‘li
Toshkent shahridagi Webster universiteti bitiruvchisi
E-mail: sanjarnafisa1999@gmail.com

Abstract: This thesis examines the functional-pragmatic features of pragmatic markers in English and Uzbek diplomatic texts from a comparative perspective. Diplomatic texts represent an important form of institutional communication used to express political positions, promote international cooperation and regulate diplomatic interaction. Pragmatic markers in such texts perform various functions, including establishing discourse coherence, strengthening argumentation, mitigating disagreement, highlighting significant information and maintaining diplomatic caution. The study employs comparative-descriptive, pragmatic, discourse and contextual analysis methods. The analysis demonstrates the active use of markers such as however, therefore, furthermore, in this regard, at the same time and we believe in English diplomatic texts, while Uzbek diplomatic texts employ corresponding expressions such as biroq, shuningdek, shu bilan birga, shu munosabat bilan, ayni paytda and deb hisoblaymiz. The findings indicate that the major communicative functions of pragmatic markers are generally shared by English and Uzbek diplomatic discourse, whereas their pragmatic realization differs according to national and stylistic conventions.

Keywords: pragmatic marker, diplomatic text, diplomatic discourse, communicative function, pragmatics, comparative analysis, argumentation, diplomatic caution.

INGLIZ VA O‘ZBEK DIPLOMATIK MATNLARIDA PRAGMATIK MARKERLARNING FUNKSIONAL-PRAGMATIK XUSUSIYATLARI

Annotatsiya: Mazkur tezisda ingliz va o‘zbek diplomatik matnlarida qo‘llaniladigan pragmatik markerlarning funksional-pragmatik xususiyatlari qiyosiy aspektda tahlil qilinadi. Diplomatik matnlar siyosiy pozitsiyani ifodalash, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va diplomatik muloqotni tartibga solishga xizmat qiluvchi institutsional kommunikatsiyaning muhim shakli hisoblanadi. Bunday matnlarda pragmatik markerlar fikrlar o‘rtasidagi mantiqiy aloqani ta’minlash, argumentatsiyani kuchaytirish, qarama-qarshi fikrni yumshatish, muhim axborotni ajratib ko‘rsatish va diplomatik ehtiyotkorlikni saqlash kabi funksiyalarni bajaradi. Tadqiqotda qiyosiy-tavsifiy, pragmalingvistik, diskursiv va kontekstual tahlil metodlaridan foydalanildi. Tahlil ingliz tilida however, therefore, furthermore, in this regard, at the same time, we believe kabi birliklar, o‘zbek tilida esa biroq, shuningdek, shu bilan birga, shu munosabat bilan, ayni paytda, deb hisoblaymiz kabi markerlar faol qo‘llanishini ko‘rsatdi. Natijalar ikki tilda pragmatik markerlarning asosiy kommunikativ funksiyalari umumiy ekanini, biroq ularning pragmatik realizatsiyasi diplomatik nutqning milliy-uslubiy xususiyatlari bilan farqlanishini ko‘rsatdi.

Kalit so‘zlar: pragmatik marker, diplomatik matn, diplomatik diskurs, kommunikativ funksiya, pragmalingvistika, qiyosiy tahlil, argumentatsiya, diplomatik ehtiyotkorlik.

Kirish : Zamonaviy xalqaro munosabatlarda diplomatik matnlar davlatlar va xalqaro tashkilotlar o‘rtasidagi rasmiy kommunikatsiyaning muhim shakli sifatida namoyon bo‘ladi. Davlat rahbarlari nutqlari, diplomatik bayonotlar va xalqaro tashkilotlar doirasidagi rasmiy chiqishlar orqali siyosiy pozitsiyalar ifodalanadi, asoslanadi va xalqaro auditoriyaga yetkaziladi. Shu sababli diplomatik matnlarning lingvistik va pragmatik xususiyatlarini o‘rganish zamonaviy tilshunoslikning dolzarb

© 2026 International Conference on Multidisciplinary Sciences and Innovations . All Rights Reserved.

yo‘nalishlaridan biridir. Diplomatik kommunikatsiyada pragmatik markerlar alohida ahamiyatga ega. Ular nutq qismlari o‘rtasidagi munosabatni belgilash, fikrlarning izchilligini ta’minlash, argumentatsiyani tashkil etish va adresatning axborotni qabul qilishini yo‘naltirish kabi vazifalarni bajaradi. Schiffrin diskurs markerlarini diskursning turli qismlari o‘rtasidagi aloqani tashkil etuvchi birliklar sifatida izohlaydi [8], Fraser esa pragmatik markerlarning asosiy vazifasini nutq segmentlari o‘rtasidagi pragmatik munosabatni ko‘rsatish bilan bog‘laydi [4]. Ingliz diplomatik matnlarida however, therefore, furthermore, in this regard, at the same time kabi birliklar faol qo‘llansa, o‘zbek diplomatik matnlarida ularga funksional jihatdan mos biroq, demak, shuningdek, shu bilan birga, shu munosabat bilan, ayni paytda kabi birliklar uchraydi. Mazkur birliklar shaklan turlicha bo‘lsa-da, ko‘pincha o‘xshash kommunikativ vazifalarni bajaradi. Shu bilan birga, ularning diplomatik kontekstdagi pragmatik yuklamasi milliy nutq me’yorlari asosida farqlanishi mumkin. Tadqiqotning maqsadi ingliz va o‘zbek diplomatik matnlarida pragmatik markerlarning asosiy kommunikativ funksiyalarini aniqlash hamda ularning qiyosiy-pragmatik xususiyatlarini yoritishdan iborat.

Tadqiqot obyekti va qo‘llanilgan metodlar : Tadqiqot obyekti sifatida ingliz va o‘zbek tillaridagi zamonaviy diplomatik matnlarda qo‘llaniladigan pragmatik markerlar tanlandi. Tadqiqot materiali davlat rahbarlarining xalqaro sammitlardagi nutqlari, xalqaro tashkilotlar doirasidagi rasmiy chiqishlar hamda diplomatik mazmundagi bayonotlardan tashkil topdi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning xalqaro tadbirlardagi rasmiy nutqlarining inglizcha va o‘zbekcha variantlari qiyosiy tahlil uchun material sifatida olindi. Tadqiqotda qiyosiy-tavsifiy, pragmalingvistik, diskursiv va kontekstual tahlil metodlaridan foydalanildi. Qiyosiy metod ingliz va o‘zbek tillaridagi markerlarning funksional o‘xshashlik va farqlarini aniqlashga, pragmalingvistik yondashuv ularning kommunikativ maqsadini ochib berishga, diskursiv va kontekstual tahlil esa markerlarning diplomatik matndagi konkret funksiyasini aniqlashga xizmat qildi.

Olingan natijalar va ularning tahlili : Tahlil natijalari ingliz va o‘zbek diplomatik matnlarida pragmatik markerlarning bir nechta asosiy kommunikativ funksiyalari mavjudligini ko‘rsatdi. Ular orasida diskursiv izchillikni ta’minlash, qarama-qarshilikni ifodalash, argumentatsiyani kuchaytirish, diplomatik ehtiyotkorlikni saqlash va muhim fikrni ta’kidlash funksiyalari alohida ajralib turadi.

1. Diskursiv izchillikni ta’minlash : Diplomatik matnda fikrlarning mantiqiy va izchil rivojlanishi muhim kommunikativ talab hisoblanadi. Ingliz tilida in this regard, in this respect, at the same time kabi markerlar oldingi fikrni keyingi kommunikativ segment bilan bog‘laydi.

Masalan: “In this regard, I’d like to underline that Central Asia and the European Union are traditional partners and the demand of closer cooperation keeps growing.” Bu misolda in this regard markeri avvalgi mazmun bilan keyingi fikr o‘rtasidagi aloqani ta’minlaydi. O‘zbek diplomatik matnlarida unga funksional jihatdan shu munosabat bilan, shu bilan birga, ayni paytda kabi birliklar mos keladi. Demak, ikki tilda mazkur markerlarning asosiy funksiyasi nutqning izchilligini ta’minlashdan iborat bo‘lib, farq asosan ularning leksik va uslubiy realizatsiyasida namoyon bo‘ladi.

2. Qarama-qarshilikni ifodalash va diplomatik ehtiyotkorlik: Diplomatik kommunikatsiyada qarama-qarshi fikrni keskin shaklda ifodalashdan qochish muhimdir. Shu sababli however, nevertheless kabi inglizcha markerlar va biroq, shunga qaramay kabi o‘zbekcha birliklar qarama-qarshilikni mantiqiy va nisbatan yumshoq shaklda ifodalashga xizmat qiladi.

Masalan: “We understand that very difficult and complicated issues need to be solved. However, we don’t see any other alternative to the current diplomatic efforts and political settlement.” Bu yerda however markeri muammolarning murakkabligi haqidagi fikrni keyingi siyosiy pozitsiya bilan bog‘laydi. Natijada qarama-qarshilik konflikt shaklida emas, argumentativ munosabat sifatida taqdim etiladi. O‘zbek tilidagi biroq va shunga qaramay markerlari ham shu vazifani bajaradi. Demak,

© 2026 International Conference on Multidisciplinary Sciences and Innovations . All Rights Reserved.

ushbu birliklar diplomatik matnda nafaqat bog‘lovchi, balki kommunikativ keskinlikni boshqaruvchi pragmatik vosita sifatida ham namoyon bo‘ladi.

3. Argumentatsiyani kuchaytirish: Diplomatik matnlarda siyosiy pozitsiyani bildirish bilan birga, uni asoslash ham muhimdir. Therefore, furthermore, moreover, in addition kabi inglizcha markerlar argumentlarning o‘zaro bog‘liqligini ko‘rsatadi. O‘zbek tilida esa demak, natijada, shuningdek, bundan tashqari kabi birliklar shu vazifani bajaradi.

Masalan: “In this regard, we believe it would be appropriate to establish the ‘Central Asia – EU’ Partnership Committee.” Bu misolda in this regard oldingi argument bilan keyingi taklifni bog‘laydi, we believe esa taklifni qat’iy buyruq emas, balki diplomatik pozitsiya sifatida taqdim etadi. O‘zbek tilida shu munosabat bilan, deb hisoblaymiz, shuningdek kabi birliklar argumentlarni mantiqiy tizimga birlashtiradi. Shunday qilib, pragmatik markerlar diplomatik matnda argumentlarning faqat grammatik emas, balki kommunikativ bog‘lanishini ham ta’minlaydi.

4. Diplomatik ehtiyotkorlik va mitigatsiya: Pragmatik markerlarning muhim funksiyalaridan biri siyosiy fikrni yumshatish va adresatga nisbatan kommunikativ bosimni kamaytirishdir. Ingliz diplomatik matnlarida we believe, we propose, we hope kabi konstruksiyalar fikrni bevosita buyruq yoki talab shaklida emas, taklif yoki pozitsiya sifatida ifodalashga xizmat qiladi.

Masalan: “We believe it is important to jointly develop and take comprehensive measures for practical implementation of the document.” Bu yerda we believe so‘zlovchining fikrini mutlaq hukm emas, diplomatik nuqtayi nazar sifatida taqdim etadi. O‘zbek tilida biz ishonamizki, deb hisoblaymiz, taklif etamiz kabi birliklar shu pragmatik vazifani bajaradi. Biroq qiyosiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, ingliz diplomatik diskursida bunday birliklar ko‘pincha modal va bilvosita ifoda bilan uyg‘unlashsa, o‘zbek diplomatik nutqida ular rasmiylik va kollektivlik mazmuni bilan birga namoyon bo‘ladi.

5. Muhim fikrni ta’kidlash: Pragmatik markerlar auditoriya e’tiborini muayyan kommunikativ nuqtaga yo‘naltirish uchun ham ishlatiladi. Ingliz tilida indeed, in particular, I would like to emphasize kabi birliklar, o‘zbek tilida esa alohida ta’kidlash joizki, alohida qayd etish lozimki kabi konstruksiyalar shu vazifani bajaradi.

Masalan: “I would like to emphasize another priority issue.”Ushbu konstruksiya keyingi fikrning nutqdagi alohida kommunikativ ahamiyatini ko‘rsatadi. O‘zbek diplomatik nutqida alohida ta’kidlashni istardim yoki ta’kidlash joizki kabi birliklar xuddi shunday pragmatik vazifani bajaradi.

Ingliz va o‘zbek diplomatik matnlarida pragmatik markerlarning qiyosiy funksiyalari

Pragmatik funksiya	Ingliz tilidagi markerlar	O‘zbek tilidagi markerlar	Kommunikativ vazifa
Diskursiv izchillik	in this regard, in this respect	shu munosabat bilan, shu bilan birga	Fikrlar o‘rtasidagi aloqani ta’minlash
Qarama-qarshilik	however, nevertheless	biroq, shunga qaramay	Qarama-qarshi fikrni yumshatish
Qo‘shimcha argument	furthermore, moreover	shuningdek, bundan tashqari	Argumentatsiyani kengaytirish
Xulosa	therefore, thus, accordingly	demak, natijada, shu sababli	Siyosiy fikrni mantiqan asoslash
Ehtiyotkorlik	we believe, we propose	deb hisoblaymiz, taklif etamiz	Diplomatik yumshoqlikni ta’minlash
Ta’kidlash	indeed, in particular	ta’kidlash joizki, alohida qayd etish lozimki	Muhim fikrni ajratib ko‘rsatish

© 2026 International Conference on Multidisciplinary Sciences and Innovations . All Rights Reserved.

Qiyosiy tahlil natijalari pragmatik markerlarning funksional tizimi ikki tilda umumiy jihatlarga ega ekanini ko‘rsatdi. Har ikki tilda ular nutqning izchilligini ta’minlaydi, argumentlarni bog‘laydi, qarama-qarshi fikrlarni boshqaradi va diplomatik ehtiyotkorlikni shakllantiradi. Shu bilan birga, ingliz diplomatik matnlarida pragmatik markerlar ko‘proq mantiqiy-semantik munosabatlarni aniq ifodalash va siyosiy fikrni institutsional shaklda taqdim etishga xizmat qilsa, o‘zbek diplomatik matnlarida rasmiylik, hurmat, kollektivlik va hamkorlik komponentlari ham faol namoyon bo‘ladi.

Xulosa: Mazkur tadqiqot ingliz va o‘zbek diplomatik matnlarida pragmatik markerlarning funksional-pragmatik xususiyatlarini qiyosiy aspektda o‘rganishga bag‘ishlandi. Tahlil natijalari pragmatik markerlar diplomatik kommunikatsiyada fikrlar o‘rtasidagi mantiqiy va pragmatik aloqani ta’minlash, argumentatsiyani kuchaytirish, qarama-qarshilikni yumshatish, diplomatik ehtiyotkorlikni saqlash va auditoriya e’tiborini muhim kommunikativ nuqtalarga yo‘naltirish kabi vazifalarni bajarishini ko‘rsatdi. Ingliz va o‘zbek diplomatik matnlarida pragmatik markerlarning asosiy kommunikativ funksiyalari umumiy xarakterga ega bo‘lsa-da, ularning pragmatik realizatsiyasi milliy diplomatik nutq me’yorlari bilan bog‘liq holda farqlanadi. Ingliz tilidagi however, therefore, furthermore, in this regard, we believe kabi birliklar mantiqiy izchillik, argumentativlik va diplomatik mitigatsiyani ta’minlashda faol qatnashsa, o‘zbek tilidagi biroq, shuningdek, shu bilan birga, shu munosabat bilan, deb hisoblaymiz kabi birliklar mazkur funksiyalarni rasmiy va institutsional uslub doirasida amalga oshiradi. Shunday qilib, pragmatik markerlar diplomatik matnlarning yordamchi elementlari emas, balki kommunikativ strategiyalarni shakllantiruvchi va siyosiy mazmunning adresatga yetkazilish usulini boshqaruvchi muhim lingvopragmatik vositalardir. Ularning qiyosiy o‘rganilishi ingliz va o‘zbek diplomatik diskursining umumiy va milliy xususiyatlarini aniqlash bilan birga, diplomatik tarjimada pragmatik ekvivalentlikni ta’minlash uchun ham nazariy asos yaratadi.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Austin, J. L. How to Do Things with Words. Oxford: Oxford University Press, 1962.
2. Brown, P., Levinson, S. C. Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
3. Chilton, P. Analysing Political Discourse: Theory and Practice. London: Routledge, 2004.
4. Fraser, B. “What are discourse markers?” Journal of Pragmatics. 1999. Vol. 31, No. 7. P. 931–952.
5. Grice, H. P. “Logic and Conversation.” In: Syntax and Semantics. Vol. 3. New York: Academic Press, 1975.
6. Leech, G. N. Principles of Pragmatics. London: Longman, 1983.
7. Levinson, S. C. Pragmatics. Cambridge: Cambridge University Press, 1983.
8. Schiffrin, D. Discourse Markers. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
9. Searle, J. R. Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1969.
10. van Dijk, T. A. Discourse as Social Interaction. London: Sage Publications, 1997.